

УДК: 342. 722: 342. 34 (477)

Журавльова Г. С.
к. ю. н., доцент, завідувач кафедри
конституційного права юридичного
факультету ЗНУ

Скjuritин Д. С.
студент IV курсу
юридичного факультету ЗНУ

ПИТАННЯ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Серед усіх форм безпосередньої демократії найбільшого розвитку набув інститут виборів як найбільш часто вживана, пріоритетна форма прямого народовладдя. Практично з моменту набуття Україною незалежності не припиняється процес пошуку оптимальної виборчої системи. Розробляються, впроваджуються і вдосконалюються нові форми та методи проведення виборів, формується законодавчий масив виборчого права. Досконалої виборчої системи не існує як такої. Проте кожна виборча система може бути певною мірою удосконалена, пристосована до конкретних суспільно-політичних умов. Україна поки що не знайшла оптимального рішення щодо організації та проведення виборів. Питання, пов'язані з поняттям виборчого права, виборчого законодавства і в цілому з проблемами виборів, дістали висвітлення у науковій і суспільно-політичній літературі в галузі держави і права, а головним чином? у науці конституційного права. Теорія виборів, виборчого процесу та виборчих систем представлена багатьма роботами теоретиків права, серед яких найбільш значні праці В.Гуменюка, О.Держача, В.Долежана, В.Журавського, С.Васильюка, М.Рябця, В.Колпачова, А.Литвина, В.Погорілка, М.Рябчука, С.Рябова, М.Савченка, М.Славнійчук, В.Федоренка,

В.Шаловала, В.Яворського та ін. Розвиток і реформування виборчої системи в Україні пройшли кілька основних етапів.

Принципово новим стало запровадження пропорційної виборчої системи на виборах народних депутатів, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних та міських рад. У законодавстві України врахований досвід виборів у Чеській Республіці, Естонії, Латвії, Польщі, Словаччині, Словенії, Болгарії, Молдові, Румунії, де також використовується пропорційна система виборів [1, 11-13]. Зміни, внесені новим Законом до порядку виборів місцевих представницьких органів населення (сільських, селищних, міських, районних у містах, районних та обласних рад, Верховної Ради Автономної Республіки Крим) та сільських, селищних, міських голів суттєво демократизують процедуру зазначених виборів. Перш за все, варто відзначити підвищення у процесі виборів ролі політичних партій, зокрема, наділення їх правом брати участь у формуванні та роботі виборчих комісій, правом висунення кандидатів, широкими можливостями у веденні передвиборної агітації, впливу на перебіг виборчого процесу.

Заслужують схвалення і положення Закону України "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів" стосовно порядку складання списків виборців та внесення змін до них, ведення передвиборної агітації, які, на відміну від попереднього Закону, більш-менш забезпечують кандидатам рівні умови ведення передвиборної агітації, а також положення щодо впорядкування правил фінансування виборчої кампанії, голосування і встановлення результатів виборів.

Поряд із перевагами виборчого Закону йому притаманні і досить серйозні недоліки, які виявлялись при безпосередньому застосуванні норм виборчого законодавства на практиці. Першим із них є дуалізм застосовуваних під час виборів виборчих систем. Згідно із Законом депутати районних, міських, районних у містах, обласних, міських у містах Києві і Севастополі та депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим обираються за пропорційною виборчою системою, а вибори депутатів сільських та селищних рад, а також сільських, селищних, міських голів, як і раніше, проводяться за мажоритарною виборчою системою. Крім того, правильність тотального застосування принципу формування органів місцевого самоврядування на партійній основі викликає сумніви і в принциповому плані. Важко уявити, як може вписатися партійна приналежність депутата при голосуванні ним за проекти рішень з містобудівних питань, питань управління комунальною власністю та й з будь-яких інших питань місцевого значення, відносних чинним законодавством до компетенції місцевого самоврядування. Адже очевидно, що вирішення цих питань не може бути пов'язано з постулатами чистої політики і з необхідністю вироблення політичних рішень [2, 1-5]. У той же час Закон зберігає положення про обрання сільських, селищних, міських голів за мажоритарною виборчою системою відносної більшості. А між тим не можна знайти переконливих аргументів на користь того, щоб головною посадовою особою територіальної громади вважалась обрана, коли за неї проголосувало менше (й іноді значно менше) половини виборців, що взяли участь у голосуванні. Сьогодні практика наполегливо диктує і необхідність зміни порядку одночасного проведення виборів народних

депутатів України та місцевих виборів. Аналіз проведення одночасно парламентських і місцевих попередніх виборів, виявив ряд питань, які мають бути вирішені для гармонізації подальшого розвитку нашої держави. Вирішення потребує питання розведення у часі цих видів виборів. На нашу думку, парламентські та місцеві вибори мають бути розведені у часі періодом як мінімум півроку [3, 7-9].

Наведені положення свідчать про складність і неоднозначність процесу становлення виборчого права і виборчого процесу в Україні. Для вирішення виявлених проблем на часі є розв'язання наступних завдань. По-перше, уніфікація виборчих процедур, кодифікація всього виборчого законодавства України шляхом прийняття Кодексу України про вибори і референдуми. По-друге, безперечним пріоритетом розвитку виборчого законодавства України є створення цілісної системи гарантування конституційних виборчих прав громадян України відповідно до системи міжнародних стандартів виборчого права [4, 200-206]. Виконання зазначених пріоритетних завдань повинно дати можливість одночасно реалізувати надзвичайно важливі суспільні завдання - забезпечити законність проведення виборів, їх легітимність, підвищити рівень довіри громадян України до результатів виборів, запобігти застосуванню "брудних" технологій у виборчому процесі. Порушення виборчого законодавства і процесу не лише спотворює істинну волю громадян, а й підірвує їх довіру до органів державної влади.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Любченко П. Переваги і недоліки пропорційної виборчої системи при формуванні місцевих рад // Право України. - 2005. - № 8. - С. 11-13.
2. Журавський В. Новий закон про місцеві вибори: переваги і недоліки // Юридичний вісник України. - 2005. - № 13. - С. 5.
3. Шаповал В. Вибори як форма безпосередньої демократії (питання теорії) // Вибори та демократія. - 2004. - № 1. - С. 7-9.
4. Проблеми реалізації Конституції України: теорія і практика / Відп. ред. В.Ф. Погорілко. - К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. - 652 с.